№ 49 ՇԱԲԱԹ ՄԱՅԻՍԻ 2

1892

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՇԱԲԱԹ ՄԱՅԻՍԻ 2 № 49

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բաց նամակ կաթողիկոսական պատգամաւորներին. Աւանդապահների յանկութիւնը. Մատենագրական նկատողութիւն. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից. Նամակ Աւստրիայից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐԻՆ

Սրբազան հայրեր և մեծապատիւ պարոններ. Այն գործը, որն այսօր ազգի հաւատարմութեամբ յանձնված է ձեզ, այն տեսակ գործերիցն է, որոնք ազգի պատմութեան մէջ դարագլուխ են կազմում:

Այդ գործը խորհրդաւոր է, նրա լաւ և վատ ընթացքից կախումն ունի ազգի մտաւոր և բարոյական կեանքի բարելաւութիւնը կամ վատութիւնը:

Այդ գործը սովորական գործ չէ, ուստի նրան էլ սովորական կերպով վերաբերվելու չէ, այլ այնպէս, ինչպէս պահանջվում է Սուրբ խորհուրդը կատարելիս. «Մի խղճիւ և գայթակղութեամբ, մի խարամանկութեամբ, մի պատրանօք և խաբէութեամբ, այլ ուղիղ վարուք, պարզ մտօք, միամիտ սրտիւ, կատարեալ հաւատով և լցեալ սիրով»: Ահա թէ երբ կը լինէք դուք ձեր կոչման բարձրութեան վրա:

Դուք կոչված էք եկեղեցուն տալ մի ղեկավար, որի խելքից և ազնւութիւնից կախված կը լինի այդ հաստատութեան ղեկավարելը կեանքի փոթորկալից ծովի մէջ:

Այդ նաւի վրա նստողների բարոյական և մտաւոր բարեկեցութիւնը նրա ձեռքումն է: Մտածեցէք դրա մասին: Այդ մտածմունքը պէտք է լինի ձեզ համար այն կողմնացոյցը, որը պէտք է առաջնորդէ ձեզ, ձեր ստանձնած սուրբ և խորհրդաւոր գործի մէջ: Այդ լաւ իմացէք, և եթէ ընդունակ էք մի օր, մի ժամ մերկանալ անձնականից և զգացվիլ հասարակական իղձերով, ապա առաջնորդվեցէք այդ կողմնացոյցով:

Ազգը ձեզ է հաւատացել իր ամենաթանգագին բարիքը, այն է, իր մտաւոր և բարոյական վիճակի պահպանութեան համար պետ ընտրելու հոգացողութիւնը:

Եթէ դուք ազգի բերանն էք, եթէ ձեր մէջ տրոփում է ազգի համար ցաւող անկեղծ սիրտ, եթէ դուք ընդունակ էք մի օր արտափայլեցնել ձեր մէջ ազգի զգացածը, ապա դուք կը տաք ազգին այն մարդուն, որի անունը օրհնութեամբ է արտասանվում ամենքի բերանից:

Նա, այդ մեծ մարդը, այդ մեծ քրիստոնեան այն կէտն է, որի մէջ կենտրոնանում են ազգի խոհական մասի լաւագոյն իղձերը և որն արդէն ժառանգել է «Հայրիկ» նուիրական անունը:

Տուէք նրան ազգին, որպէս զի բարոյակրթական ոգին ոգևորի ժողովուրդը, տիրապետէ եկեղեցու բոլոր կարգերի մէջ, որպէս զի եկեղեցին կանգնի իր բարձրութեան վրա և Աւետարանի յաւիտենական սկզբունքներով թարմացնէ միշտ մեր կեանքը, կատարելագործելով մեզ ըստ ազգութեան և ըստ մարդկութեան:

Արդարացրէք, պատգամաւորներ, ազգի ձեր վրա ունեցած յոյսը, եթէ ուզում էք նրա օրհնութիւնը վայելել:

Ա. Կ.

ԱՒԱՆԴԱՊԱՀՆԵՐԻ ՅԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ամիսներ անցան այն օրից, որ մեր պարբերական մամուլի մէջ սկսվեց արծարծվել կաթողիկոսական հարցը և կուսակցական կռիւը այդ մասին հասաւ իր գագաթնակէտին: «Մշակը» իր համակիրների ստուար խմբի հետ համաձայնելով ազգի այժմեան վիճակը՝ առաջարկում էր ընտրել ամենքից պաշտված Հայրիկին և ռուսահայ եպիսկոպոսներից ամենալաւ համբաւ վայելող սրբազան Սեդրակեանին: Բայց միթէ կայ մի դէպք, որ չարը գլուխ չը բարձրացնէր բարիի դէմ: Այնպէս էլ «Արձագանքը» և անանուն թերթը ամենայն կերպ աշխատեցին և աշխատում են ազգի մեծամասնութեան ցանկութեան հակառակ՝ այնպիսի մէկին տեսնել կաթողիկոսական գահի վրա, որի մասին իրանք աշխատողներն էլ չեն համարձակվում երկու խօսք անգամ գրել ի պաշտպանութիւն: Նրանց և նրանց արբանեակները Տաճկահայաստանի մէջ ամենայն ջանք գործ են դրել համոզելու գլխաւորապէս հոգևորականներին, որ նրանք իրանց ձայները յանձնեն այս կամ այն անձին, որոնց արժանիքը ռուսահայերիս համար վաղուց ի վեր յայտնի է...: Եւ միամիտ հային խաբելու համար նրանք կաթողիկոսացուների վեցանուն մի ցանկ են ներկայացնում. հոգի մասին խօսում, վիճում են, իսկ մէկի մասին ոչինչ չեն խօսում, կարծես նրան այնքան աչքի առաջ չունեն...: Բայց հէնց այդ մէկն է, որի համար գաղտագողի կերպով ամեն ճանապարհները հարթում են և որի համար իբրև վարագոյր են ծառայում միւս կանդիդատների անունները: Դա պատերազմական խորամանկութիւն է. թշնամու աչքը գրաւել կեղծ յարձակումով և ապա ամբողջ ոյժը դարձնել հակառակորդի թոյլ կերպով պաշտպանած կէտի վրա: Այդպէս վարվողները իրանք էլ գիտեն, թէ որքան աննպատակայարմար է իրանց ցանկացած անձը, բայց նրանք ոչինչ գործ չունեն ազգի հետ. նրանք աչքի առաջ ունեն միմիայն իրանց անձնական օգուտը, անձնական շահն ու ազդեցութեան պահպանութիւնը. Նրանց ձեռնտու չէ ոչ մի փոփոխութիւն—գոյութիւն ունեցող կարգերի մէջ և ս. Աթոռի սեղանի փշրանքներից ակնկալող թոշակաւէր պառաւը էլ կը խոստովանէր, որ statu quo պաշտպանելու համար մի հատիկ անձնաւորութիւնը գտնված և ի նկատի առնված է: Բայց իւրաքանչիւր հայ, որը մտածում է մեր եկեղեցու այժմեան վիճակի մասին, որը անկեղծ կերպով աչքի առաջ է առնում այն բոլոր հարցերը, որոնք նորընտիր հայրապետի հոգացողութեան առարկաներ պէտք է լինեն՝ կը համաձայնվի մեզ հետ, որ Լուսաւորչի աթոռի վրա իւրաքանչիւր հայ եպիսկոպոս չէ կարող նստել. անարժան մէկը կարող է ամբողջապէս ի դերև հանել ազգի ցանկութիւնը՝ եկեղեցին բարեկարգված տեսնելու վերաբերութեամբ: Էջմիածնի տաճարի մէջ գումարվող մեր սրբազան հայրերը և մեծապատիւ աշխարհական պատգամաւորները պարտաւոր են յիշել, թէ ինչ տխուր պատկեր են ներկայացնում մեր հոգևոր գործերը ներկայումս—գիւղ և քաղաք անարժան քահանաներով լցված (բացառութիւնները միշտ կան), ազգի հոյակապ հնութիւնները, հինաւուրց նուիրական վանքերը խարխուլ, անպաշտպան, եկեղեցիների դրամների մեծ մասը այս կամ այն անձանց ձեռքին խաղալիք, ժամասացութեան ամենանշանաւոր մասը՝ կենդանի խօսքը՝ դուրս գցված, եկեղեցու ազդեցութիւնը ժողովրդի վրա տկարացած, մատաղ սերնդի կրթութեան գործը նոր փաշխի մէջ և դեռ ևս չը կազմակերպված և այլն և այլն—ահա մեր նորընտիր հայրապետի կատարելիք գործերի մի փոքր մասը: Այդ բոլորը աչքի առաջ ունենալով ընտրողական ժողովի իւրաքանչիւր մի անդամ պէտք է լաւ մտածէ, որ այդպիսի մի փափուկ կացութեան մէջ, երբ մեր եկեղեցու համար կենսական, այրող խնդիրներ կան լուծվելու, իւրաքանչիւր քուէ ահագին նշանակութիւն ունի և կարող էք այսպէս կամ այնպէս ազդել ընտրողական ամբողջ գործի վրա. պէտք է մտածէ, որ ամենուրեք ցանված հայը անհամբեր սպասում է տեսնել՝ արդեօք տրամադիր են ժողովրդից դուրս եկած մեր հոգևոր հայրերը ժողովրդի պէս մտածել, ժողովրդի և իրանց շահերը համերաշխ գտնել և աշխարհական պատգամաւորների հետ միասին ընտրել այնպիսի կաթողիկոս՝ որպիսին փափագում է ունենալ հայ ժողովուրդը. իսկ ժողովրդի ձայնը՝ Աստուծու ձայնն է: Ուրեմն, հեռու կեղծ եկեղեցասէրները, որոնք ամենածանր րոպէներին անգամ անձնական փառասիրութեան ետևից ընկած՝ պատրաստ են ամենայն ինչ զոհել միմիայն չաղ պաշտօններին տիրանալու յուսով, որոնք կամենում են մեր նուիրական մայր Աթոռը կղզիացած տեսնել՝ միայն թէ իրանց արբանեակները այնտեղ պաշտօններ ունենան, որոնք այսօր ամենայն ճիգ գործում են մի քանի դար էլ յետ տանելու առանց այն էլ եւրոպական ընդհանուր լուսաւորութիւնից ետ մնացած հային, պահպանելու նրա մէջ այն ամենը ինչ որ հին է, ինչ որ փտած, նեխված և անժամանակից է: Հեռու կացէք այդ փարիսեցիների խմբից, որոնց համար աշխարհիս երեսին ոչինչ բան չը կայ սուրբ և նուիրական և որոնց դաւաճանութիւնը արդէն կատարվում է մեր առաջ....

***

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

«Лепта Бѣлинскаго»—въ пользу голодающихъ. Москва, 1892 г. цѣна 30 коп., съ пересылкою 40 к.

Ռուսաստանում վերջին տարին տեղի ունեցած սովը, ինչպէս յայտնի է, սարսափելի աղէտի մէջ գցեց ամբողջ գրեթէ 17 նահանգների ազգաբնակութիւնները: Յայտնի է նմանապէս թէ ինչ ոգևորված աջակցութիւն ցոյց տուեց գրեթէ ամբողջ կայսրութիւնը այդ սովատանջներին: Ռուս գրականական աշխարհը իր այդ աջակցութիւնը արտայայտեց խիստ օրիգինալ կերպով. նա առաջարկեց այն, ինչ-որ ինքն աւելի էր հարուստ. նա տուեց նրան իր ունեցած մտքերի, մասամբ և զգացմունքների կապիտալից: Այդ տեսակ մի շարք գրականական վերջին հրատարակութիւնների թւում սովատանջների օգտին ընթերցողի ուշադրութիւնն իր վրա է դարձնում վերջերումս լոյս տեսած Գր. Ջանշեանի խմբագրութեամբ մի բրօշիւրը՝ «Բէլինսկու լուման» վերնագրով:

Վիսարիոն Բէլինսկու, ռուսաց 30-ական և 40-ական թւականների երևելի կրիտիկոսի († 1848 թ., 38 տարեկան հասակում) կենդանի հարազատներից այժմ ապրում են միմիայն նրա մի աղջիկը (որը Կորֆ քաղաքի դատաստանական պալատի դատախազ Բէնդի կինն է) իր երկու որդիներով և նրա քենին, կնոջ քոյրը—Ագրաֆենա Օրլովա: Երկուսն էլ ապրում են այժմ Կորֆում: Օլգա (Բէլինսկու աղջիկը) ընդամենը երեք տարեկան էր, երբ նրա հայրը մեռաւ, իսկ Ագրաֆենա Օրլովա արդէն հասակ առած կին էր: Իր վերջին ճանապարհորդութեան ժամանակ, Ջանշեան, այցելելով Կորֆում այդ միակ կենդանի ժամանակակիցներին—Օրլովային և տ. Բէնդին,—աշխատեց մի քանի տեղեկութիւններ ձեռք բերել երևելի կրիտիկոսի կեանքի մասին: Իր հարցուփորձից՝ նա իմացաւ Օրլովայից, որ այդպիսի կենսագրական տեղեկութիւններ, ճիշդ է, գոյութիւն են ունեցել, որ նրա, Բէլինսկու, նամակները մնում էին մինչև վերջին ժամանակները, բայց նա, Օրլովա, յանձնել է նրանց կրակներին և այնպէս էլ նրանք կորել են: Օրլովա պատմեց նմանապէս իր յիշողութեան մէջ մնացած մի քանի դէպքեր կրիտիկոսի կեանքից,—բայց մի հաստատական, նշանաւոր, կրիտիկոսին բնաւորող նոր գիծ անկարող եղաւ հաղորդել:

Գր. Ջանշեանի կազմած այդ բրօշիւրի մէջ, բացի նրա առաջաբանից, Բէլինսկու մի նամակից դէպի իր հարսնացուն և Սելիվանովսկուն (որից նա փող է խնդրում), Տուրգենևի և Վ. Բոտկինի (կրիտիկոսի մտերիմ բարեկամը) մի-մի Բէլինսկուն գրած նամակներից,—զետեղված են և Ագր. Օրլովայի յիշողութիւններից կազմած 2 նամակները: իմ կարծիքով այդ յիշողութիւնները, որոնցից, կարծեօք, միայն մի մասն տպագրվեց «Русск. Вѣдом.»-ի հրատարակած յայտնի «Помощь Голодающимъ» գրքի մէջ,—ամենահետաքրքիր և նշանաւոր մասն են կազմում ամբողջ բրօշիւրի մէջ: Արժէ՞ աչքից անցնել այդ նամակները (յիշողութիւններն ամփոփված են Կորֆից գրված երկու նամակի մէջ) մի թեթև գաղափար կազմելու համար ռուս երևելի կրիտիկոսի պայծառ անձնաւորութեան մասին: «Առհասարակ—ասում է պ. Ջանշեան իր նկատողութեան մէջ—մեծ մարդկանց մասնաւոր կեանքի մերկացումը, եթէ միայն սուրբ չէ գցում, գոնէ շատ քիչ բան է աւելացնում նրանց հրապարակապէս ձեռք բերած փառքի վրա: Մասնաւոր կեանքի մէջ աւելի պարզ կերպով է երևան գալիս գրողի բարոյական աշխարհը, որը շատ անգամ թաքնված է մնում հասարակութիւնից: Սակայն այդ մի և նոյնը չէ կարելի ասել Բէլինսկու մասին: Նրա մասնաւոր, առանին կեանքի լուսաւորութիւնն էլ աւելի հրապարական գոյնի տակ է դնում կրիտիկոսի համակրական պատկերը և նրա մաքուր, իբրև բիւրեղ անձնաւորութիւնը:» Թոյլ տուէք այդ յիշողութիւնից մի շատ փոքրիկ կտոր դնել այստեղ և ապա այնպէս վերջացնել այս իմ նկատողութիւնը:—«Քոյրս—պատմում է Ա. Օրլովա (Բէլինսկու քենին)—շատ անգամ նեղանում, բարկանում էր ազախնու վրա, որ նա ոչինչ չէ անում, հրամայելիս՝ կոպտութեամբ է պատասխանում, ամեն կերպ աշխատում է խաբել նրանց և ծախսը միշտ շատ ցոյց տալ:—Բէլինսկի նրան պատասխանում էր. «դրանք մեր բնական, հինաւուրց թշնամիներն են և ուրիշ կերպ անկարող է, որ լինի: Ինքդ դատիր. ինչու նա պէտք է քո գործն անի և կեղտոտ և մաքուր և ոչ թէ դու նրանը»: «Որովհետև ես նրան ռոճիկ եմ տալիս»: «Ախր ինչու դու պէտք է նրան ռոճիկ տաս և կարգադրութիւններ անես և ոչ նա քեզ:» Մի ժամանակ—շարունակում է Օրլովա (նա այդ ժամանակ ապրում էր իր քրոջ հետ Բէլինսկու տանը)—մենք մնացինք առանց ծառայի: Առաւօտը Բէլինսկի զարթնելով, տեսնում է, որ սենեակները սրբած են, վառարանները վառած են, ինքնաեռը դրած է և այլն:—«Ծառայ ես բռնել»—հարցնում է նա կնոջից: «Ոչ»: «Հապա սա ո՞վ է արել այս ամենը:» «Ես և իմ քոյրս:» «Զէ՞ր կարծում—պատասխանում է կրիտիկոսը,—որ ինստիտուտկաներն ընդունակ լինէին այդ բանին:»

Այո, մեռաւ Բէլինսկին: Գուցէ և ժամանակով շատ հնանան նրա գրուածները, բայց, իմ կարծիքով, դրա, երեխայի պէս մաքուր, անարատ բարոյական պատկերը երկար, շատ երկար դարերի տարածութեան վրա կը շարունակվի, երկնքի աստղերի պէս:

Ղ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Նոր-Նախիջևան, 19 ապրիլ

«Մշակի» № 41-ի ներքին լուրերի մէջ մենք վրդոված կարդացինք հետևեալ տողերը. «Մի քանի մութ անձինք տարածում են ամենաստոր զրպարտութիւններով և հայհոյանքներով լի մի նամակ և հաւատացնում են, որ այդ նամակը գրել է Գամառ-Քաթիպան: Երբ պէտք է այդ ոճրագործ արարածները թողնեն իրանց այդ վարմունքը և սկսեն կռւել հրապարակով, բացարձակ կերպով, ազնիւ ճանապարհով:»

Մանաւանդ մեծ ցաւ պատճառեց այդ լուրը Գամառ-Քաթիպային: Ինքն լինելով հիւանդ, անկողնում պառկած, դժբաղդաբար, նա անկարող է, առաջվայ ուժեղ գրիչը ձեռին, հերքել այդ լուրը, ուստի խնդրում է մեզ, որպէս զի մենք հասցնենք ընթերցողներին նրա բողոքը: Գամառ-Քաթիպան հրապարակով յայտնում է, նախ՝ որ երեք ամիս է, որ ոչ մի նամակ նա ուղարկած չէ Թիֆլիս, նա մանաւանդ ընդդէմ «Մշակի»

խմբագրին, «որին նա յարգում է ամենայն խորին յարգանքով» և իբրև մարդ և իբրև հրապարակախօս: Ապա Գամառ-Քաթիպան յայտնում է, որ նա գրել էր մի ոտանաւոր ընդդէմ մէկ պարոնի՝ «Ս. Ս.» անունով և այդ տառերը «Ս. Ս.» դրված էին ոտանաւորի վերևը, երբ Նոր-Նախիջևանցի պ. Գ. խնդրեց ու ստացաւ այդ ոտանաւորը և եթէ չենք սխալվում ուղարկեց Թիֆլիս:

Այն պարոնները, որոնք ցածացնում են իրանց փողոցային վարմունքով՝ մամուլը նամակներով գրպարտութիւններ տարածելով, աւելի լաւ կանէին, եթէ իրանց զրպարտութիւնները չը վայելեցնէին այդպէս մեծ անուան, որպիսին է Գամառ-Քաթիպայի վսեմ անունը, մանաւանդ այժմ, երբ ծերունի բանաստեղծը վերին աստիճանի հիւանդ, կարօտ է հանգստութեան, այո, միայն գուցէ հանգստութեան: Ի սէր Աստուծոյ, մի պղծէք այդ մահիճը որ և իցէ նշոյլով անգամ ստոր զրպարտութիւնների և եթէ դեռ ձեր մէջը մեռած չէ հայութեան և կամ մարդկութեան ոգին, չտապեցէք թեթևացնել հայոց աղքատ Պառնասի զարդի վերջին և տխուր օրերը:

Գրիգոր Ջալլուչեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ երէկ ստացանք հետևեալ հեռագիրը. «Առ այժմ պատգամաւորները 56 հոգի են: Ընդհանուր տրամադրութիւնը Խրիմեանի կողմն է երևում. երկրորդ կանդիդատի մասին տարաձայնութիւն կայ:»

—

ԿԱՐՍԻՑ մեզ գրում են. «Վերջապէս այս տարի ևս ազատվեց Կարսը հեղեղից գրեթէ հրաշքով: Հետզհետէ յորդացող ջուրը արդէն սկսել էր գրաւել փողոցը՝ երբ հիւսիսային սառն քամին բարձրանալով՝ ջուրը իջեցրեց. բայց մինչև իւրաքանչիւր տարի գարնանը կարսեցին սարսափով պէտք է սպասէ օրեր ու շաբաթներ մինչև հեղեղի վտանգն անցնի:»

—

Յունվարի 6-ի աղէտից վնասվածների օգտին ստացանք Հին-Նախիջևանից, պ. Ստ. Մելքումեանից, նրա ձեռքով հաւաքած 30 ր: Նախկին 774 ր. 83 կ. գումարի հետ ունենք այժմ 804 ր. 83 կոպէկ:

—

Ստացանք յօգուտ Պատկանեանի՝ Քանաքեռից, Բարեղամ Նաւասարդեանից 3 ր.: Նախկին 645 ր. 55 կ. գումարի հետ այժմ ունենք 648 ր. 55 կոպէկ:

—

ՇԱՄԱԽՈՒՑ մեզ գրում են. «Մխիթարական երևոյթ է մեզանում, որ ժողովուրդը իր թէ ուրախութեան և թէ տրտմութեան րօպէներին չէ մոռանում իր դպրոցներին նիւթապէս օժանդակել: Օրինակ, այս օրերս պ. Յարութիւն Ծատուրեանց իր որդու հարսանիքի պատճառով 50 ր. նուիրեց դպրոցներին, իսկ Բաղալեան եղբայրները իրանց հանգուցեալ ծնողի յիշատակին նոյն նպատակով 100 ր. նուիրեցին:»

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ մեզ հաղորդում են. «Նոր-Բայազէտի բնակիչների միակ զբօսատեղին Նորատունկ զբօսարանն է, որը ահա եօթ տարի է գոյութիւն ունի: Այդ զբօսարանի մէջ կառուցված է ռուսաց եկեղեցին իր ընդարձակ գերեզմանոցով: Այժմ լուր է տարածվել, թէ մտադրութիւն ունեն արմատախիլ անել այդ զբօսարանի մի քանի տասնեակ ծառեր և տեղը քաղաքի դէպուտատի համար գրասենեակ և հացի չտեմարաններ շինել: Զարմանալի մարդիկ կան, կարծես ազատ տեղեր գտնել դժուար է և անպատճառ պէտք է այդ միակ զբօսարանը արմատախիլ անել:»

—

Պատկանեանի օգտին Լօնդօնից, մեր բանաստեղծին յարգող մի հայի կողմից ստացանք 10 ր: Նախկին 648 ր. 55 կ. գումարի հետ ունենք այժմ 658 ր. 55 կոպէկ:

—

Գաւառական մի քանի քաղաքներից, ինչպէս մեզ տեղեկացնում են, ժողովրդի կողմից հեռագիրներ են ուղարկվում Էջմիածին, որոնցով խնդրում են համազգային ժողովին միաձայն ընտրել Խրիմեան հայրիկին, նրա կողքին դնելով, Հայրիկի անձի և գաղափարների անկեղծ յարգողին և հետևողին, Արիստակէս Սեդրակեանին: Ձայն բազմաց ձայն Աստուծոյ:

—

Թիֆլիսի թեմական պատգամաւորի ընտրութեան առիթով ստացանք էլի հետևեալ հեռագիրները: Նախիջևանից՝ «Նախիջևանի երիտասարդութեան լաւագոյն մասը, որ կրթվել է ձեր քարոզած առաջադէմ գաղափարներով, անկեղծ կերպով շնորհաւորում է ձեզ, հալածվածների և նեղվածների իրաւունքների աննիւ պաշտպանին՝ փառաւոր յաղթանակը: Մենք վաղուց ձեր կողմն էինք համարում բարոյական յաղթանակը, իսկ վերջին ընտրութիւնը գործնական կերպով հաստատեց այդ իրողութիւնը: Հայոց հասարակութեան նոր սերունդը ձեզ վրա մեծ յոյսեր ունի, ուստի սրտի խորքից աջողութիւն է ցանկանում ձեզ, ձեր փշոտ ասպարէզի վրա, և ցանկանում է տեսնել Լուսաւորչի գահի վրա Հայրիկին կամ Արիստակէս Սեդրակեանին»: 30 ստորագրութիւն: Նուխուց՝ «Շնորհաւորում ենք ապրիլի 22-ի յաղթութիւնը: Մեր խորին ուրախութիւնը և ոգևորութիւնը թող լինի ճշմարտութեան պաշտպանների վարձատրութիւնը և մի և նոյն ժամանակ ոգևորութեան աղբիւր, մայիսի 3-ի ընտրութեան ժամանակ»: 14 ստորագրութիւն: Եալտայից՝ «Ուրախ եմ ձեր ընտրութեան համար:»—Տէր-Սարգսեան. Վիլնօյից՝ «Շնորհաւորում եմ. կեցցէ աղնիւ յաղթողը:»—Շահնազարեան:

—

Լսում ենք, որ Աստրախանի թեմի աշխարհական պատգամաւոր պ. Սարգսեան չէ գնում Էջմիածին, պատճառ բռնելով, որ իր մասնաւոր գործերը չեն ներում: Նրա փոխարէն պիտի գնար փոխանորդը, բայց դա էլ չէ գնում, հիւանդութեան պատճառով: Հիւանդութեան դէմ ոչինչ ասել չէ կարելի, բայց ներելի է միթէ մի պատգամաւորին, որն ընտրվել է ամիսներ առաջ, որը գիտէր թէ մայիսի 3-ին Էջմիածին պիտի լինի, հրաժարվել իր պարտաւորութիւնից, պատճառ բռնելով թէ մասնաւոր գործ ունի: Ուրեմն, կարելի է ընդհանուր գործը զոհել մասնաւորին, իսկ մասնաւորը ընդհանուրին զոհել չէ կարելի: Միթէ այդպէս են ըմբռնում Աստրախանում մարդիկ՝ իրանց հասարակական պարտաւորութիւնները: Այդպիսով ուրեմն Աստրախանի ամբողջ թեմը ներկայացուցիչ չը պիտի ունենայ Էջմիածնում:

—

Անգլիայի Մանչեստր քաղաքից մի մասնաւոր նամակով, պ. Գ. Թոփալեան մեզ հաղորդում է հետևեալը ապրիլի 20-ից. «Երբ իմացվեց այստեղ Գամառ-Քաթիպայի խղճուկ վիճակը լրագիրներից, հանգամանկութիւն բացվեց յօգուտ բանաստեղծի: Առ այժմ փոխադրվեց 100 րուբլի՝ նրա անմիջական պէտքերի համար:»

—

«Մշակի» անցեալ համարում Թիֆլիսի թեմական պատգամաւորի ընտրութեան առիթով տպագրված հեռագիրների մէջ մի սխալ է մտել. վերջին հեռագիրը Դզլարից չէ, այլ Եալտայից 3 ստորագրութեամբ:

—

«Մուրճ» ամսագիրը իր վերջին համարում յայտնում է, որ հայոց հոգևորականութեան մէջ ամենաարժանաւոր անձը, որին Խրիմեանից յետոյ պէտք է ընտրել, իբրև երկրորդ կաթողիկոսացու, Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեանն է: Ամսագիրը յայտնում է, որ կաթողիկոսական թեկնածուների հարցը երկար և զգուշաւոր կերպով ուսումնասիրելուց յետոյ եկաւ այն եզրակացութեան, որ Էջմիածնի համազգային ժողովի ընտրելինները պիտի լինեն՝ Խրիմեան և Սեդրակեան:

—

Ապրիլի 30-ին Բագուից Թիֆլիս հասաւ Մաղաքիա եպիսկոպոս Օրմանեան և առանց քաղաք մտնելու, ուղղակի կայարանից Էջմիածին ուղևորվեց: Նրա հետ կային մի քանի ուրիշ պատգամաւորներ ևս:

—

«Արձագանքի» խմբագիր պ. Աբգար Յովհաննիսեան՝ հաւատարմագրով նշանակված է Պրուսայի և Եգիպտոսի թեմի աշխարհական պատգամաւոր:

—

«Արարատի» վերջին՝ ապրիլի համարում տպագրված են՝ սինօդի օրագրութիւններից քաղված տեղեկութիւններ Թիֆլիսի ընտրութիւնների մասին: Խորհուրդ ենք տալիս կարդալ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Սալմաստ, 12 ապրիլի

Վանի նահանգապետ Խալիլ-փաշայի ընկնելու հետ ընկաւ և նրա մտերիմ բարեկամը—յայտնի Յովհաննէս վարդապետ Բաղունին, որը յայտնի է ժողովրդին «քաչալ վարդապետ» մականունով:

Թէ Պօլսից պատրիարքարանը և թէ Վանից հոգևոր իշխանութիւնը ամեն միջոց գործ էին դնում հեռացնել ս. Բարթուղիմէոս վանքից այդ անարժան վարդապետին, բայց չէր աջողվում, քանի որ նրան միշտ պաշտպանում էր Խալիլ-փաշան և վերջերս նրա կեանքը ապահովացրել էր վանքի հաշւով ապրող երեսուն զապտիաներով: Մինչև անգամ Աղթամարից Խաչատուր կաթողիկոսը, որից ձեռնադրված է և որի միաբանութեանը պատկանում է Յովհաննէս վարդապետը, կանչել էր նրան իր մօտ եպիսկոպոսի աստիճան տալու, որ գոնէ այդպիսով կարելի լինի հեռացնել վանքից, բայց Յովհաննէս վարդապետը, լաւ հասկանալով կաթողիկոսի դիտաւորութիւնը, պատասխանել էր, որ բոլորովին ցանկութիւն չունի եպիսկոպոս դառնալու:

Եւ իրաւ, ինչ է անում եպիսկոպոսութիւնը այդ տգէտ վարդապետը, որը հազիւ կարդալ-գրել գիտէ, որն իր կեանքում պատարագ չէ արած և անել էլ չը գիտէ: Յովհաննէս վարդապետը այնալի հրացանը ձեռքին իր ամբողջ կեանքը անց է կացրել կողոպտելով ու թալանելով, և կողոպտածը ուտացնելով իր նմաններին՝ մի ահագին կուսակցութիւն է կազմել իր համար:

Փետրվար ամսին, երբ արդէն Խալիլ-փաշա չը կար և նորի հետ Յովհաննէս վարդապետը դեռ չէր ծանօթացել և բարեկամացել, Բաշկալայի տէր-Պօղոսը մի քանի մարդկանցով, Վանի առաջնորդի հրամանով, գնացել վռնդել էր նրան վանքից և Յովհաննէս վարդապետը փախել էր Խառնատուն գիւղը, ուր բնակվում են պօղօսականները, որին և պատկանում է ինքը:

Ծաղկազարդի օրը, պատարագի ժամանակ, որին ներկայ է լինում և Յովհաննէս վարդապետը, Վանից գալիս են արդէն տէրութեան հրամանով մի քանի զապտիաներ, հանում են նրան եկեղեցուց, տանում Վան և յանձնում առաջնորդին: Եթէ հաւատանք խառնատունցի ականատեսին, շատ խայտառակ կերպով են տանում Վան Յովհաննէս վարդապետին. նրա ձեռքերը կապելով ձի են նստացնում և ոտներն էլ ձիու փորի տակին չուաններով փաթաթում: Յովհաննէս վարդապետի կուսակիցները դեռ գիւղումն են ուզում զապտիաներից խլել նրան և փախցնել, բայց չէ աջողվում: Օրերս նրանք գնում են Վան ազատելու Յովհաննէս վարդապետին և տեսնելով որ իրանց «քաչալը» շատ պինդ տեղն է ընկած և ազատելու հնար չը կայ, դիմում են առաջնորդին պահանջելով մի նոր վարդապետ ս. Բարթուղիմէոս վանքի համար:

Առաջնորդն իմանալով նրանց նպատակը և գիտենալով նրանց ինչ մարդիկ լինելը, պատասխանում է. «գնացէք ամբողջ ժողովրդի մասնակցութեամբ ընտրեցէք ձեզ համար մի վանահայր վարդապետ և այն ժամանակ միայն ինձանից պահանջեցէք:» Յովհաննէս վարդապետը, դեռ Վան չը հասած, Բաշկալայում, մտնում է Դերիկա վանքը, և Բաշկալայի կառավարութիւնը հրաւիրելով Շարաֆ քիւրդ էլ-աղասիին պատուիրում է, որ յարձակվի Դերիկա վանքի վրա և քարուքանդ անի վանքը: Շարաֆը սպասում է Ագրակայ ձիւները հալվելուն, որ իր չար նպատակը իրագործէ:

Վերջերս քիւրդ աղաներին հրամայված է նորակոչ քիւրդ զինուորներին բերել և ժողովել Բաշկալա, իբր թէ տէրութիւնը նրանց համար զինուորական չորեր է կարել տալու: Մինչև այժմ քիւրդ ժողովուրդը չէր հաւատում իրանցից զինուորներ տանելուն, իսկ այժմ տեսնելով ճշգութիւնը, ասում է, թէ մենք չենք ուզում մնալ Տաճկաստան, մենք կը գաղթենք Պարսկաստան: Գաղթել ուզում է և հայ ժողովուրդը, որովհետև տաճիկ կառավարութիւնը մտադիր է հարկերն աւելացնել:

Անցեալ տարի Տաճկաստանից գաղթած քիւրդ ցեղապետ Դավրիշ-Քիւլինգը, որը ձմեռս շատ նեղութիւններ էր տալիս Սալմաստի սարի հայ գիւղացիներին, այժմ ուզում է այս ամառ Դերիկա վանքի հողերում—Դուշման-Դարում «եյլաղ» անել և սպառնալով ասում է, որ եթէ վանքի վանահայրը իրաւունք չը տայ, ես ուժով վրաններս կը խփեմ Դուշման-Դարում և տեսնենք ինձ ինչ պէտք է անէ մի որ և իցէ վարդապետ: Դաւրիշ-Քիւլինգն ունի 100 հրացանաւոր մարդիկ: Իսկ ինչ կը վերաբերի այն լուրին, որ «Մշակը» արտատպել էր արտասահմանի մի լրագրից, թէ Դաւրիշ-Քիւլինգը բռնութեամբ բնակեցրել է վանքում երեք քիւրդ ընտանիք, բոլորովին անհիմն է: Անցեալ աշնան վանքը մի թիզ հող չունէր, հողերը պատկանում էին պարսիկ սէիդ աղաներին և սրանք Դաւրիշ-Քիւլինգից վերցնելով յայտնի հարկ, բնակեցրել էին վանքից ոչ հեռու, իրանց հին գոմերում, երկու և ոչ երեք քիւրդ ընտանիք:

Այժմ բոլոր հողերը գնված են և դապալան գրված, փողերի մի մասը վճարած է Սալմաստի ժողովուրդը, իսկ միւս մասը մնացած է բարեսիրտ անձանց վրա, քանի որ ժողովրդի վրա այսուհետև չէ կարելի յուսալ:

Սալմաստն այժմ շատ ողորմելի և դառն վիճակի մէջ է. ամբողջ գաւառում համարեա թէ ոչ մի դպրոց չը կայ: Անցեալ տարի մի քանի դպրոց կար և ուսուցչական պաշտօնները վարում էին Վանի և Բաղէշի համալները, որոնք վերջ ի վերջոյ քահանաներ են ձեռնադրվում: Այժմ այդ դպրոցներն էլ փակվեցան և այսուհետև կաթօլիկները և բողոքականները մեծ և առատ հունձ կունենան հայերի մէջ: Շատ գիւղերում էլ քահանայ չը կայ և եղածներն էլ մեծ մասամբ տգէտ են և անարժան իրանց կոչմանը: Մարդ մնում է շուարած, չէ գիտէ ում դիմէ: Մեր միակ յոյսը—մեր հոգևոր դպրոցներում աւարտող խոհեմ և անձնանուէր երիտասարդների վրա է, որոնք գալով Սալմաստ կարող են ունենալ մեծ և լայն ասպարէզ: Սալմաստեցիների յոյսը միակ ռուսահայերի վրա է: Սրանք կարդալով «Մշակի» մէջ հանգուցեալ Աւետիս Ղուկասեանցի կտակը, ասում են, երանի թէ հանգուցեալի թողած գումարով մեր Սալմաստում բացվի մի միջնակարգ դպրոց, որով և կազատվենք կաթօլիկ և բողոքական քարոզիչներից: Ուշադրութեան արժանի ցանկութիւն...

Ատրպատականում տիրող խաղաղութիւնը ընդհանուր կուսակալ Էմիր-Նիզամից յետոյ ընկել է: Քսան օր առաջ Սալմաստից Ուրմի տանող ճանապարհին կողոպտել են ամերիկացի միսիօնարին և մօտ 600 րուբլու բան են տարած:

Նոյն ճանապարհի վրա գտնվող ասօրի Գալվան գիւղի նախիրն են քշած: Սարերի հայ և ասօրի գիւղացիք փախչում են դէպի Սալմաստի դաշտը: Սօմայի քրդերի մէջ այս ամառ մեծ պատերազմ կը լինի:

***

ՆԱՄԱԿ ԱՒՍՏՐԻԱՅԻՑ

—

Վիեննա, մայիսի 1-ին

Հազիւ է մի շաբաթ անցել ինչ Բաղեցկիի արձանի բացման հանդէսն էր Վիեննայի միլիօնաւոր ժողովուրդը շարժման մէջ գցել, թէ փոքր և թէ մեծ ընկերութիւններում այդ մասին էր խօսվում, լրագիրները չարաչնակ սիւնակներ էին նուիրում այդ առարկային, փողոցներում չարունակ տօնված ցօրավարի անունն էր ձեր ականջին հասնում,—այսօր արդէն բոլորովին ուրիշ նիւթ է հասարակութեան ուշքը գրաւել՝ մայիսի մէկը, որ չուտով էլի մոռացութեան տրվելով՝ տեղի տայ «միջազգային թատերական երգեցողական ցուցահանդէսի» բացման և այսպէս չարունակաբար մայրաքաղաքի կեանքը արտասովոր, հետաքրքիր երևոյթների մի անընդհատ օղակ է կազմում, որի ամենագլխաւոր շարժիչը և հնարողը այնքան դժուար լուծանելի հացի խնդիրն է:

Այնքան էի կարդացել մայիսի մէկի բանւորներից տօնվելու մասին, որ անհամբեր սպասում էի այդ օրի մերձենալուն և առաւօտը շուտ տեղիցս վերկենալով ցանկանում էի տեսնել այն բոլոր տեղերը, ուր լրագիրների վաղօրօք յայտնած տեղեկութիւններին համաձայն պիտի կատարվէին բանւորների ժողովները: Այդ հանդիսաւոր օրվայ եղանակի տպաւորութիւնը բոլորովին չէր համապատասխանում բանւորների զարդարված, զուգված տեսքին. ամպամած երկինք, մանր տեղացող անձրև, ցեխոտ փողոցներ, կարծես երկինքն էլ էր հրաժարվում իր պայծառ երեսը խեղճին ցոյց տալուց: Կէսօրից յետ թէև ամպերը չանհետացան և երբեմն երբեմն իրանց անպատեհ կուտակումներով շրջագայողներին երկիւղ էին ազդում, բայց անձրևը բոլորովին դադարեց, օդն աւելի մեղմացաւ: Փողոցներում սկսեցին այս ու այնտեղ

նկատվել բանուորների անհաշւ խմբեր, 15—20—50 և այն հոգիներից, որոնք բոլորը թէ կին, թէ մարդ և թէ երեխայ կրծքի վրա կրում էին կարմիր գոյնի գոյնով նշաններ: Այդ խմբերը գնում էին Պրատեր, Դունայ գետի ձախ ափի և քաղաքի արևելեան սահմանի մէջ տարածված ընդարձակ զբօսարան այգին, որը մի ժամանակ կայսերական տան ընտանեցրած որսի այգին էր. այդտեղ պէտք այսօր հաւաքվէին մայիսի մէկը տօնող բանուորների երկու երրորդ մասը, այն է՝ խաղաղ միջոցներով իրանց դրութիւնը բարւոքել ցանկացող աշխատաւորները, մինչդեռ թւով անհամեմատ քիչ ընդդիմակաց և սօցիալիստ բանակի անդամները Հեռնալսի՝ աշխատաւոր դասի թաղի պանդոկներն էին իրանց ժողովման տեղ նշանակել:

Ժամի 4-ին ես էլ մի քանի ծանօթ անձանց հետ քայլերս դէպի Պրատէր ուղղեցի: Ինչքան մօտենում էինք այգուն, այնքան խտանում էր անցուդարձ անողների թիւը, այնքան դժուարանում էր առաջ անցնելը, իսկ հեռուից հիանալի տեսարան էր ներկայացնում Պրատէրի մուտքի առաջ կանգնած Տիգէտով արձանի պատուանդանի չուրջը, գլուխ գլխի վրա, ամբողջ ընդարձակ հրապարակը ծածկող բազմութիւնը, մէջտեղում բարձր արձանը, հեռուում կանաչ այգին: Մինչև այդտեղ հանելը ճանապարհին սակաւաթիւ էին ոստիկաններ պատահում, իսկ այդտեղ նրանց բազմութեան հետ միացել էին նաև հեծեալ ժանդարմներ, բայց աւելի անցքը կառքերի համար ազատ պահելու, քան մի ուրիշ նպատակի համար, որովհետև ամեն տեղ նկատվում էր օրինական կարգապահութիւն, հանգստութիւն: Պրատերում բանուորները ժամադիր էին եղած մի քանի րէստօրաններում հաւաքվելու և ես այդ բոլոր տեղերը աչքի անցնելով, նրանց արտաքին տեսքը անցրած ժամանակը դիտելով, ակամայ մտաբերեցի մեր գիւղացիների՝ գարնան ժամանակ «խաչ գնալը», երբ նրանք տնով-տեղով, մեծ և փոքր լաւ զարդարված, երկրի ամեն կողմից մի մեծ սրբի տօնին մի տեղ են գալիս, մատաղ մորթում, ազգականներ և ծանօթներ մի սեղանի շուրջը հաւաքված, միասին ճաշում, ապա ջահիլները երգում են, պարում են, իսկ ծերերը նայում են և վերջը երեկոյեան երգ ու զուռնայով տուն են վերադառնում: Մայիսի մէկն էլ ցանկանում են իբրև մի սուրբ օր տօնել, սակայն այդ սուրբ պահելու պատճառը ոչ թէ կրօնական է, այլ եթէ կարելի է այսպէս ասել՝ բարոյական. այդ օրը սուրբ է միայն մի որոշ դասակարգի համար, որը ցանկանում է մի արտաքին կապ հաստատել եւրօպական բոլոր տէրութիւնների և ազգերի համախոհ անձանց հետ. դրանք ազգերի բանւոր, մարմնական ծանր աշխատանքներ կատարողները, դրանք համոզված են, որ իրանց աշխատանքի և վարձատրութեան մէջ արդար հաւասարակշռութիւն չը կայ, որ պէտք է միաձայն և միաժամանակ ձգտեն այդ հաւասարակշռութիւնը վերականգնել և համաձայն նրանց այժմ բռնած խաղաղ և օրինական ընթացքին, հակառակ իրանց նախորդների բռնաբօսիկ միջոցներին, հաւանական է յուսալ, որ շուտ թէ ուշ կը հասնեն իրանց ցանկութիւններին: Վիէննայի բանուորների ճառերը, նրանց կայացրած վճիռները տեղի էին ունեցել վաղ առաւօտը, միայն իրանց դասակարգին պատկանող անձանց ներկայութեամբ: Լրագիրների խօսքերով, նրանք վճռել են դիմելու ուր հարկն է և խնդրելու, որ իրանց աշխատելու ժամանակամիջոցը ութ ժամով սահմանափակեն և հաւասար ընտրողական ձայներ տանեն: Պրատեր էին եկել միայն ընկերական մի լաւ ժամանակ անցկացնելու: Այնտեղ կարելի էր նրանց տեսնել ամբողջ խմբերով, մարդ ու կին և երեխայ խառն, մեծ սեղանների չուրջը նստոտած, գարեջրի ամանները առաջներին իրար կենաց խմելիս, հանգիստ, ցածր խօսելիս. բացի այդ, ամեն մէկը, ըստ իր կարողութեան և հասակի, կամ մի կտոր պանիր էր առաջը դրել, կամ խոզի միս, կամ տաք կերակուր և այլն:

Ժամի ուղիղ 5-ին սկսեցին ամեն տեղ երգել բանուորների երգը (Lied der Arbeit), որին հետևեց մի քանի տեղերում Մարսէլիեզը թարգմանած: Առաջին երգի տուների վերջին կրկնվող տողը՝ «կեցցէ աշխատանք, կեցցէ աշխատանք» (Die Arbeit hoch, die Arbeit hoch) ընդունվում էր միշտ բուռն ծափահարութեամբ: Մի ժամից յետոյ բոլորն ինչպէս եկել էին, այնպէս էլ ցրվեցին դէպի իրանց տները և թէև սկիզբը կամենում էին միախմբված գնալ, բայց առանց այլ և այլութեան լսելի սոտիկանութեան պատւէրին՝ փոքր խմբերի բաժանվել:

Բանուորների արտաքին տեսքը ընդհանրապէս լաւ տպաւորութիւն էր թողնում. բոլորը լաւ, մաքուր և նոր հագնված էին, մի քանիսները մինչև անգամ ցիլինդր էին կրում. քիչ չէր կէսակէս մօդային երկրպագուների թիւը. բացի վերը յիշած չքանչանից շատերը կարմիր փողպատ էին կապել, ուրիշները լայնաափ՞գլխարկներ ծածկել. յաճախ կարելի էր տեսնել իսկական խնտելիգենտ եւրեսի գծագրութիւններ, թէև բոլորովին ծայրահեղութիւնն էլ ներկայացնող քիչ չէին:

Աւելորդ չենք համարում այստեղ վատ թարգմանութեամբ առաջ բերել «աշխատանքի երգի» այն երեք տուները, որոնք այդ օրն երգվեցին: «Ձայնակցեցէք վեհ հարմնացուի երգին, որ մարդու հետ նշանվել էր, առաջ քան նա մարդ եղաւ. ինչ որ նրանն է (մարդունը) երկրագնդիս վրա, ծագեց այդ հաւատարիմ միացումից. կեցցէ աշխատանք, կեցցէ աշխատանք»:

«Երբ նա կենդանու նման, երկչոտ և վայրենի, թափառում էր զարհուրելի նախադաշտերում և մութ անտառներում, ով ձեռքին տուեց առաջին զէնքը, աշխատանքն էր, թէև ինչպէս նա վայրի. կեցցէ աշխատանք և այլն:

«Եւ ինչպէս երբեմն Գալիլէյը կանչեց, երբ չուրջ աշխարհը մոլորութեան մէջ քնում էր. «բայց այնու ամենայնիւ նա շարժվում է», դուք էլ կանչեցէք. աշխատանքը՝ նա պահպանում է. աշխատանքը՝ նա շարժում է աշխարհս, կեցցէ աշխատանք և այլն:»

Փ. Տ.-Մ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Իտալական առաջին մինիստր Դի-Ռուդինիի հրաժարականից յետոյ, որպէս լսվում է, նոր մինիստրութիւն է կազմակերպվում, որը բաղկացած կը լինի հետևեալ անդամներից. կոմս Նիգրա—արտաքին գործերի մինիստր, Սարրակօ—ներքին գործերի, Էլլենա—ֆինանսների, Ջիօլիտտի—պետական կալուածների: Նոր մինիստրութեան ծրագիրը պէտք է լինի հաւասարակշռութիւն հաստատել իտալական բիւջէտի մէջ:

—«Gaulois» լրագրի կարծիքով, իտալական մինիստրական ճգնաժամից երևաց, որ Իտալիան կամենում է հրաժարվել երեքպետեան դաշնակցութիւնից:

—Ումբէրտօ թագաւորի Բերլին գնալը կասկածելի է երևում:

—Գերմանիայի զինուորական բարձր շրջաններում, որպէս ասում է «Mémorial Diplomatique» լրագիրը, վերջնականապէս ընդունված է երկու տարվան զինուորական ծառայութեան նախագիծը: Բացի դրանից, վճռված է չորս զօրաբաժիններ կազմել, որոնցից երկուսը կը զետեղվեն Ռուսաստանին սահմանակից նահանգներում:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամերիկացիք սովորութիւն չունեն մի որ և է հարցի մասին երկար մտածել: Ամէրիկական մի լրագիր այդ առիթով հետևեալն է պատմում. «Մի մարդ, ցանկանալով իմանալ իր որդու կոչումը, փակեց նրան մի դատարկ սենեակում, ուր գտնվում էին՝ աստուածաշունչ, խնձոր և դօլլար: «Եթէ երեխան կը սկսի աստուածաշունչ կարդալ, ես նրան քահանայ կը շինեմ, վրճռեց նա, իսկ եթէ խնձոր կուտի, նա պէտք է ֆէրմէր դառնայ. իսկ եթէ նա կը սկսի դօլլարը ձեռքն առնել և տնտղել, նա պէտք է բանկիր դառնայ:» Կրկին սենեակը վերադառնալով, մարդը տեսաւ, որ իր որդին դօլլարը գրպանն է դրել, նստել է աստուածաշնչի վրա և խնձոր է ուտում: Այդ բանը տեսնելով հայրը վճռեց, որ որդին պէտք է քաղաքագէտ դառնայ»:

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 ապրիլի: Քաղաքապետ Գրեսսեր այսօր վախճանվեց:

ՎԻԷՆՆԱ, 29 ապրիլի: Երաժշտութեան և թատրօնական արուեստի ցուցահանդէսին, կայսրի այցելութեան վերաբերմամբ հաղորդում են, որ ռուսաց բաժնում, ուր բացման օրը դեռ ամեն բան կարգի չէր բերված, կայսրին ողջունեց դեսպանութեան խորհրդական իշխան Կանտակուզէն, իբրև դեսպանութեան գործերի կառավարիչ: Կայսրը յիշեց՝ ռուսաց բեմի գեղեցիկ սարքը ու կարգի մասին և խօսացաւ աւելի մանրամասն քննել ռուսաց բաժինը, երկրորդ այցելութեան ժամանակ:

ՀՌՈՄ, 29 ապրիլի: Թագաւորն ընդունեց Դի-Ռուդինիի մինիստրութեան հրաժարականը և յանձնեց Ջիօլիտտիին կազմել նոր մինիստրութիւն:

ԲԵՐԼԻՆ, 29 ապրիլի: Լուրերին նայելով Էմին-փաշան բոլորովին կուրացել է:

Կ. ՊՈԼԻՍ, 29 ապրիլի: Սուլթանը հիւանդ է ջերի թուլութեամբ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 ապրիլի: Քաղաքապետ Գրեսսերի հիւանդութիւնը առաջ է եկել նրանից որ նրա կաշուի տակը սրսկել են Գաչկօվսկու «վիտալին» հեղուկը. դատաստանական իշխանութեան պաշտօնեաները կալանաւորեցին Գաչկօվսկու մօտ վիտալինի նիւթերը. ասում են, որ վիտալինի կալանաւորելը առաջ է եկել նրանից, որ գեներալ-մայոր Բարանօվ մեռաւ, որը բժշկվում էր Գաչկօվսկու մօտ:

ՊԱՐԻԶ, 29 ապրիլի: Մինիստր նախագահ Լուբէ հաղորդեց մինիստրների խորհրդին այն նախագիծը, որով առաջարկվում է 300,000 ֆրանկ տալ ի վարձատրութիւն այն նիւթական վնասների, որ պատճառել են Պարիզում դինամիտային պայթիւնները:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 ապրիլի: Պետերբուրգի թեմական մամաժողովը բացման օրից մինչև ապրիլի 20-ը ստացել է դրամական նուիրատւութիւն յօգուտ սովեալների աւելի քան 439,500 ռուբլի, որից ծախսված է 381,000 ր.:—Աշխարհագրական ընկերութեան երէկվայ նիստում հաղորդվեց, որ Բարձրագոյն շնորհված է 30,000 ռուբլի, երեք տարվայ ժամանակամիջոցով, որպէս զի շարունակվի կենտրօնական Ասիայի ուսումնասիրութիւնը, որը միջոց կը տայ ամառը ուղարկելու Գատանինին արևմտեան Չինաստան և Տիբէթի կողմերը:

ԼՕՆԴՕՆ, 30 ապրիլի: Մարկիզ Սօլսբրի այսօր ընդունեց քաղաքային բանուորական դաշնակցութեան պատգամաւորութիւնը, որը յայտնեց, թէ ընտրութիւնների ժամանակ, գլխաւոր հարցը պէտք է լինի 8 ժամվայ աշխատանքի հարցը: Սօլըսբրի պատասխանեց. որ համակրում է պատգամաւորների նպատակներին, բայց համաձայն չէ նրանց հայեացքների հետ և զգուշացրեց, որ նրանք փորձ չը փորձեն 8 ժամվայ աշխատանքի հարցը լուծելու՝ գործադուլներով, կամ օրէնսդրական միջոցներով: Նա մատնանիշ արեց սահմանափակող օրէնսդրութեան վտանգաւոր կողմի վրա՝ յատկապէս այն բանի վրա, որ աշխատանք տուողները ստիպված կը լինեն հեռանալ երկրից: Գօշէն ընդունեց այն պատգամաւորութիւնը, որը պաշտպանում է միջազգային համաձայնութիւնը:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ
Ապրիլի 28-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. .	95 ր.	10 կ.	
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	46 ր.	55	»
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	37	» 65	»
Ոսկի — — արժէ . .	7	» 58	»
Մաքսային կուպօններ — . .	151	» 25	»
Արծաթ — — — . .	1	» 12	»
Բօրսային դիսկօնտներ — . .	4	» 5½	»
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի . .	102	» 75	»
— — — — 2-րդ — .	102	» 60	»
— — — — 3-րդ —	—	» —	»
— — — — 4-րդ —	—	» —	»
— — — — 5-րդ —	—	» —	»
— — — — 6-րդ —	102	» 25	»
6% ոսկեայ ռէնտա	154	» —	»
4% ոսկեայ փոխառութիւն. . .	—	» —	»
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	—	» —	»
— — — 2-րդ —	102	» 12	»
— — — 3-րդ —	103	» —	»
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	239	» —	»
— — երկրորդ —	218	» 50	»
Պետական երկաթուղային ռէնտա.	104	» —	»
5½ ռէնտա	—	» —	»
4% ներքին փոխառութեան . . .	95	» —	»
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	101	» 62	»
Ազն. կալ. բանկի խաղարկութեան Գրաւ. թղթ. — — .	197	» 25	»
5½% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	104	» 87	»
4½% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	146	» —	»
— — — թղթադ. .	101	» 50	»
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիաները. .	101	» 25	»
Մոսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	101	» 12	»
Օդէսայի — — .	101	» 50	»
Թիֆլիսի — — .	—	» —	»
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	99	» 25	»
— — Քութայիսի — .	99	» 50	»

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է:

ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Ճանապարհորդական գնացքներ Թիֆլիսի և Բաթումի մէջ.

№ 1

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեկնում է	9 ժ.	45 ր.	առաւ.
ԹԻՖԼԻՍ հասնում է	9 »	52 »	երեկ.

№ 2

ԹԻՖԼԻՍԻՑ մեկնում է	9 ժ.	30 ր.	առաւ.
ԲԱԹՈՒՄ հասնում է	9 »	45 »	երեկ.

Փոստային գնացքներ Բաթումի և Բագուի մէջ.

№ 3

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեկնում է	11 ժ.	25 ր.	երեկ.
ԹԻՖԼԻՍ հասնում է	12 »	25 »	ցերեկ.
ԹԻՖԼԻՍԻՑ մեկնում է	1 »	20 »	ցերեկ.
ԲԱԳՈՒ հասնում է	7 »	30 »	առաւ.

№ 4

ԲԱԳՈՒԻՑ մեկնում է	11 ժ.	10 ր.	գիշեր
ԹԻՖԼԻՍ հասնում է	5 »	50 »	երեկ.
ԹԻՖԼԻՍԻՑ մեկնում է . . .	6 »	50 »	երեկ.
ԲԱԹՈՒՄ հասնում է	8 »	15 »	առաւ.

Խառն գնացքներ Թիֆլիսի և Գանձակի մէջ

ԹԻՖԼԻՍԻՑ մեկնում է . . .	9 ժ.	20 ր.	երեկ.
ԳԱՆՁԱԿ հասնում է	10 »	10 »	առաւ.
ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեկնում է . . .	7 »	35 »	երեկ.
ԹԻՖԼԻՍ հասնում է	7 »	30 »	առաւ.

—

ՌՈՒՍԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 4 ժամին երեկոյեան, շրջական րէյսով, Բաթումից դէպի Օդէսա.

ՇԱԲԱԹ, 8 ժամին երեկոյեան նմանապէս:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 7 ժամին երեկոյեան, Բաթումից դէպի Կ. Պոլիս:

Խմբագիր-հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„ԱՐԱՔՍԻ" ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Շուտով կուղարկվի բաժանորդներին „Արաքսի" առաջին գիրքը, որի մէջ բացած ենք և մի նոր բաժին՝ „Բնութիւնը Հայաստանում" խորագրով: Միայն այս գրքի նկարների թիւը հասնում է երեսունի, որոնք պատրաստված են գլխաւորապէս Վիէննա: Խրիմեան Հայրիկի պատկերը, վերջին լուսանկարից, փորագրած է Մաթէ անուանի գրավօրը: Այս գրքում զետեղած ենք նաև ազգային հին ճարտարապետութեան հրաշալիքներից մի քանի օրինակ: Գեղարուեստական բաժնում դրած ենք ի միջի այլոց Այվազօվսկու, Մըրդսեանցի, Բաշինջաղեանցի նկարներից, նաև պարոն Ոսկանի քանդակագործական գործերից մի երկու նմուշ:

„Արաքսի" երկու գրքի բաժանորդագինն է 3 ռուբլի: Դիմելու է այսպէս. Петербургъ, Симеону Гуламирянцу.

(№ 49) 1—2

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ տարեկան ընդհանուր ժողովը նշանակված է մայիսի 9-ին, շաբաթ օր, երեկոյեան 6 ժամին, կար ու ձևի ուսումնարանում, Սերգէեվսկայա փողոց, № 19:

Պարապմունքներն են՝ ա) 1891 թւի ել և մտից հաշւի, բ) վարչութեան տարեկան գործունէութեան և ձեռագործի ծրագրի ընթերցումը. գ) Ս. Նշան եկեղեցու ծխական ուսումնարանում չորրորդ բաժանմունք. դ) կար ու ձևի ուսումնարանում խոհարարական բաժանմունքներ բաց անելու խնդիրները. ե) վարչութեան երեք անդամների ընտրութիւնը:

(№ 49) 1—2 (մայ. 2 և 7)

Դվօրցօվայա փողոցի վրա, Տէր-Սարգսեանցի խանութում վաճառվում է

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ

1891 թ. բնականից նկարած մեծադիր լուսանկար պատկերը. գինն է 80 կ.: Օտարաքաղաքացիք ճանապարհածախս չեն վճարում: փողի տեղ ընդունվում են նաև պօստի մարկաներ:

№ 48 1—5

ՊԱՆՍԻՈՆ ՏԷՐ-ՅԱԿՈՎԲԵԱՆԻ

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ

ԳԻՄՆԱԶԻԱԿԱՆ ԵՒ ՌԷԱԼԱԿԱՆ ՀԻՆԳ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՎ.

Ընդունում և պատրաստում է աշակերտներ գիմնազիայի, ռէալական ուսումնարանի, Լազարեան ճեմարանի մինչև հինգերորդ դասատուն. նոյնպէս զէմլէմէրնի, տեխնիկական և այլ միջնակարգ ուսումնարանների համար:

Պանսիօնում աւանդվում են՝ կրօն, հայոց եկեղեցական պատմութիւն, մեկնութիւն պատարագի հայոց, հայոց լեզու (հայերի համար), ռուսերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, լատիներէն, յունարէն, վրացերէն, թուրքերէն լեզուներ, թուաբանութիւն, ալգեբրա, երկրաչափութիւն, ընդհանուր պատմութիւն, ռուսաց պատմութիւն, ընդհանուր աշխարհագրութիւն, Ռուսաստանի աշխարհագրութիւն, բնական պատմութիւն, նկարչութիւն, գրչութիւն, խմբական երգեցողութիւն, երաժշտութիւն, պար, մարմնամարզութիւն:

Աշակերտներ ընդունվում են թօշակաւորներ, կիսաթօշակաւորներ և երթևեկներ:

Պանսիօնում դասախօսում են գիմնազիական և ռէալական ուսումնարանի ուսուցիչներ:

Հասցէն. Тифлисъ, Сололаки, Вельяминовская улица, домъ № 11.

(№ 148) 14—20 (Շ)

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ վաճառականական դասակարգին պատկանող իւրաքանչիւր անձի համար. ՄԱՏՁԵԼԻ ՁԵՒՆԱՐԿ առևտրական հաշւարարութիւնը առանց ուսուցչի օգնութեան ուսումնասիրելու համար:

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Տոկոսների լիակատար աղիւսակներով, 1-ից մինչև 10.000 ռուբ. համար. $1^{0}/_{0}$-ից մինչև $12^{0}/_{0}$.

Վաճառվում է եղբարց Ծովիանօվների բանկային գրասենեակում և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Нагорная ул., № 9. Օտարաքաղաքացիք դիմում են վերջին հասցէով С. П. Мануэльянцу.

Գինն է 1 րուբլի: փօստի ծախս 21 կ. Գրավաճառներին զիջում կը լինի: 90—150

(91—№ 95)

Տպվեց և շուտով կը տարածվի

ՍԱՆԴԱԼԻ „ՓՈՔՐԻԿ ԱՍՏՂ“ վէպը. խնդրում ենք շտապել ուղարկելու բաժանորդագրութիւնները և փողերը, Москва, 3-ій Грохольскій пер. д. Таланова, Александру Павловичу Петросянъ.

(№ 47.) 2—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Շոգենաւերի կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկուշաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի 25 դեկտեմբերից (6 յունվարից) սկսած և փոխադարձ

Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսոն, և Կ. Պօլիս:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ

Չորեքշաբթի,	15/27 ապրիլի	շոգենաւ	ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ	նաւապետ	ԲՕՇԷԼ
—	29 ապրիլի (11 մայիսի)	—	ԱՆԱՏՕԼԻԱ	—	ԳԱՐՐԻԳ
—	13/25 մայիսի	—	ԱՐՄԷՆԻԱ	—	ՏԻՒԱԼ
—	27 մայիսի (8 յունիսի)	—	ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ	—	ԲՕՇԷԼ

և այլն, երկու շաբաթ մի անգամ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օրերը, 4 ժամին կէսօրից յետոյ: Տոմսակների գները ուղղակի երթևեկութեան Բաթումից դէպի Պարիզ իսկական գնից պակասեցրած են:

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գարանիօնին, Նաբերէժնայա, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Վիկտօր դ'ԱՐՆՕՒԻՆ, Միջին-փողոցում, նախկին գեներալ Տէր-Ասատուրօվի տանը, ԲԱԳՈՒՈՒՄ, Սամուէլ Դիլգարօվին, Կոլիւբիակինսկայա հրապարակ, և ՆՕՎՈՐՕՍԻՑՍԿՈՒՄ պ. Լուի Բրնօին:

(№ 124) 8—10 (և. շ.)

(№ 19) Գ. Գ. ԼԱՐՇԷԻ ՍԵՐՄԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ

Միխայլօվսկի կամուրջի վրա, մաղազին № 174, ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ ԹԱՐՄ ՍԵՐՄԵՐ ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆՆԵՐԻ ԵՒ ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ:

Պրէյսկուրանտները ուղարկվում են ձրիապէս: 22—25

Է Վ Է Լ Ի Ն Ա

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ վէպ (հոգեբանական էտիւդ).

Գինը 50 կոպէկ (պօստի ծախսով)

Ծախվում է. „Մշակի“ խմբագրատանը, կենտրոնական և Խիրէկէլի գրավաճառանոցներում և Միքայէլեան կամուրջի վրա գտնվող Ցովհաննէսօվի գրավաճառանոցում.

(№ 126) 15—20

УЧИТЕЛЬ

желаетъ имѣть уроки въ КОДЖОРАХЪ. Подготовляетъ и репетируетъ по всѣмъ предметамъ гимназическаго курса и даетъ спеціально уроки по естественной исторіи.

Адресъ спросить въ редакціи „Мшакъ“

(№ 47) 3—5

Մեծ չերամապահական հաստատութիւններ ՄՕԼՏԻՖԱՕ ասված տեղում, ԿՕՐՍԻԿԱ կղզում Ֆրանսիայում)

ԱԼՕԻԶԻ ԵՒ ԸՆԿ.

խոնարհաբար խնդրում է չերամի սերմի յարգելի առնողներին դիմել ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆԸ, կամ Թիֆլիսի չերամապահական կայարանը:

Մեծ քանակութեամբ առնողները թող բարեհաճեն դիմել Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան անդամ պ. Վ. Ա. ՍՈՒԼԽԱՆՕՎԻՆ՝ Թիֆլիսում, Կուկիա, Նիկօլաեվսկայա փողոց, տուն № 39.

Պ. Ալօիզիի սերմերը ծախվում են 1, 3, 5 և 10 զօլոտնիկ կշռող արկղներում, հաշւելով իւրաքանչիւր զօլոտնիկը 60 կոպէկով: Սերմի լաւութեան երաշխաւորութիւն կարող է լինել այն, որ ինքն պ. Ալօիզի վարձատրված է պատւաւոր դիպլօմով և ցէլիւլէր սերմի պաշտօնական հայթայթող է Թուրքեստան երկրում:

17—17 (շ.) (№ 140) Ց. ԱԼՕԻԶԻ

ՍԱՐՊԻՆԿԱՆԵՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆ

Թիֆլիս, Սօլօլակսկայա փողոց, տուն Աղաբաբօվի, Ամառնային գործնական հիւսուածքներ, ձեռքի պատրաստութեան՝ տիկինների զգեստների, մանուկների զգեստների և պարոնների շապիկների համար:

Մեծ ընտրութիւն լայն սարպինկաների՝ նախշով:

Սարպինկայի գույնները թէլ, սադա, գոյնզգոյն: Ներկերը տևողական են:

Սարպինկայի զգեստներ արկղներում 3 րուբլուց սկսած մինչև 60 կոպէկ:

Սարպինկայի իւբկաներ 1 ր. 80 կ. և աւելի թանգ:

Սարպինկայի քթի աչլուխներ և գլխի թաշկինակներ:

ՖԱԲՐԻԿԱՆՏՆԵՐ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ.

ԲԷՆԴԷՐ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆՕՎ

(№ 47) 3—30

ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ, որ մի քանի տարի վարժուհու պաշտօն է վարել հայոց դպրոցներում, ցանկանում է հայոց ընտանիքում ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉՈՒՀՈՒ պաշտօն ունենալ: կարող է պարապել երեխաների հետ հայոց լեզուից և զանազան առարկաներից՝ հայերէն լեզուով: Պայմանների մասին կարելի է հարցնել „Մշակի“ խմբագրատան:

(№ 45) 4—5

ԲԺԻՇԿ Ա. Ց. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆՑ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Ընդունում է ամէն օր առաւօտեան 10—12 ժամը, կէսօրից յետոյ 4—6 ժամը, աղքատներին ձրի. Ֆրէյլինսկայա փողոց, տուն № 6.

(№ 39) 5—10

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Հ. Յ. ՕՐԲԷԼԻ

Սօլօլակսկայա փողոց, սեփական տանը №№ 15—16

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ

Առաւօտեան 8 ժամից մինչև 10 ժ. և երեկոյեան 4 ժամից մինչև 6 ժ. Կիրակի և տօն օրերին առաւօտեան 8 ժամից մինչև 2 ժամ կէսօրից յետոյ:

(№ 145) 42—150

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԻԳԱԿԱՆ ՊՐՕՖԷՍԻՕՆԱԼ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑԻ ԱՐՀԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԴԱՍԵՐ.

1) Հանդերձների և սպիտակեղէնի ձևի դասեր Գլօգլինսկու մեթօդով և Շէգլէրի ֆրանսիական մեթօդով:

2) Կարի դասեր մօդային ժուրնալներով:

3) Հարթակարի և զանազան ձեռագործերի դասեր:

4) Դասեր տարրական և ծխական դպրոցների ուսուցչուհիներ պատրաստելու համար:

Վճարը ամսական 2 րուբլի. երկու անգամ շաբաթը 5-ից մինչև 7 ժամը երեկոյեան:

Տարրական և ծխական դպրոցների ուսուցչուհիները կարող են այցելել դասերը ձրի: (№ 23) 20—40

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Խ Ր Ի Մ Ե Ա Ն

կենսագրական տեսութիւն (պատկերով)

Խ. ՄԱԼՈՒՄԵԱՆԻ

Գնել կարելի է գրավաճառանոցներում: Գինն է 40 կ.: Օտար քաղաքներից դիմել՝ հեղինակին, „Մշակի“ խմբագրատուն: (№ 45) 3—5

НѢМЕЦКАЯ ГОСТИННИЦА

HOTEL NIEMIECKI, „ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑ“ գտնվում է ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ, քաղաքի կենտրօնում, նորից վերաշինված, ունի 90 կահաւորված նոմէրներ, որոնց սարք ու կարգը ամենայաւ արտասահմանեան հիւրանոցների սենեակներին է նման: Նոմէրների գինը 50 կոպէկից մինչև 3 րուբլի օրական, անկողնով և ծառայով: Հիւրանոցում կայ ընթերցարան-գրադարան, որտեղ ստացվում են հայերէն „Մշակ“ և „Նոր-Դար“ լրագիրները, հիւրերի համար անվարձ: կայ ռէստօրան, տելեֆօն, քաղցրեղէնների խանութ, բաղնիքներ:

Հիւրանոցի կառքերը գտնվում են բոլոր երկաթուղային կայարաններում:

(№ 21) 15—130 (շ.)

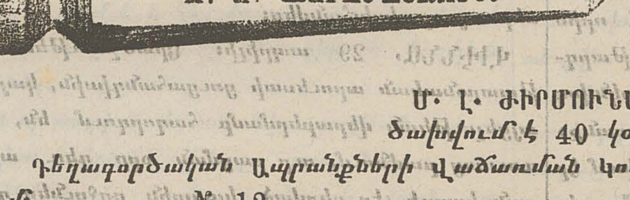

ՄԻՋՈՑ ԽԱՐԲՈՒԽԻ ԴԷՄ

բժշկական դէպարտամէնտից թոյլատրված

ՕԼՖԱԿՏՕՐԻՈՒՄ ՆՈՒԴԻԼԻՆ

Մ. Լ. ԺԻՐՄՈՒՆՍԿՈՒ

ծախվում է 40 կոպէկով

Դեղագործական Ապրանքների Վաճառման կովկասեան ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում:

№ 12 26—40